

BOLALARDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION USULLARI

Xikmatova Moxinur Amir qizi

MTTDMQTMOI katta o'qituvchisi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirishning innovatsion usullari, xususan, eko-o'yinlar, eko-loyihalar va raqamli ekologik o'quv vositalaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiatga nisbatan ongli munosabatni rivojlantirish, ekologik muammolarni yoshga mos tarzda tushuntirish hamda ekologik ko'nikmalarni interaktiv jarayonlar orqali shakllantirishning samarali mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, raqamli ekologik resurslar va innovatsion metodlardan foydalanishni tashkil etish, ularning afzalliklari va cheklovlari ilmiy-amaliy asosda ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: ekologik madaniyat, ekologik tarbiya, eko-o'yinlar, eko-loyihalar, raqamli ekologik ta'lim, maktabgacha ta'lim, innovatsion metodlar, ekologik ong, barqaror rivojlanish, ekologik kompetensiya.

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматриваются инновационные методы формирования экологической культуры у детей, включая эко-игры, эко-проекты и цифровые экологические учебные ресурсы. Исследование анализирует педагогические механизмы развития у дошкольников осознанного отношения к природе, объяснения экологических проблем в доступной форме и формирование практических навыков через интерактивные методы. Также обсуждаются преимущества и ограничения применения цифровых экологических материалов и инновационных методик в образовательном процессе.

Ключевые слова: экологическая культура, экологическое воспитание, эко-игры, эко-проекты, цифровое экологическое обучение, дошкольное образование, инновационные методы, экологическое сознание, устойчивое развитие, экологическая компетентность.

ABSTRACT: This article explores innovative methods for developing environmental awareness among children, including eco-games, eco-projects, and digital environmental learning tools. The study analyzes pedagogical strategies for fostering conscious attitudes toward nature among preschoolers, explaining environmental issues in age-appropriate ways, and building ecological skills through interactive activities. The article also examines the advantages and limitations of integrating digital ecological resources and innovative instructional methods into early childhood education.

Keywords: environmental culture, environmental education, eco-games, eco-projects, digital environmental learning, preschool education, innovative methods, environmental awareness, sustainable development, environmental competence.

Maktabgacha yosh – shaxsning ekologik ong va tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatlari shakllana boshlaydigan eng muhim davrlardan biridir. Global ekologik muammolar kuchayib borayotgan hozirgi davrda bolalarda tabiatga ehtiyotkorlik, ekologik madaniyat va ekologik savodxonlikni erta yoshdan tarbiyalash davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan vazifalardan biri hisoblanadi. Zero, O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni, "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari" hamda maktabgacha ta'lim konsepsiyasida bolalarni tabiatni sevishtga, ekologik madaniyatni shakllantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llash muhim deb belgilangan.

Ekologik tarbiya jarayonida an'anaviy metodlar bilan bir qatorda innovatsion texnologiyalar, raqamli ta'lim vositalari, eko-loyihalar va interaktiv eko-o'yinlardan foydalanish bolalarning ekologik tushunchalarni chuqurroq o'zlashtirishiga, tabiat bilan bevosita muloqotga kirishishiga yordam beradi. Bugungi kunda STEAM yondashuvi asosidagi eko-eksperimentlar, raqamli ekologik simulyatorlar, virtual tabiat manzaralari, mobil o'quv ilovalari, multimedia darsliklari va gamifikatsiya elementlari maktabgacha ta'lim jarayonida samarali qo'llanmoqda. Shuningdek, ekologik tarbiya faqat nazariy bilim berish bilan cheklanmaydi; bolalarda real hayotiy kompetensiyalarni — resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni saralash, o'simlik va hayvonlarga g'amxo'rlik qilish, suv va havoning ahamiyatini tushunish kabi amaliy ko'nikmalarni shakllantirishni ham o'z ichiga oladi. Innovatsion metodlardan foydalanish esa bu jarayonni qiziqarli, mazmunli va samarali qiladi. Ushbu maqolada ekologik tarbiya jarayonida qo'llanilayotgan innovatsion yondashuvlar, ularning afzalliklari va amaliy ahamiyati ilmiy-nazariy va metodik jihatdan tahlil etiladi.

Yuqorida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ekologik madaniyatni shakllantirish jarayoniga zamonaviy innovatsion usullarni joriy etish bolalarning ekologik ongini rivojlantirishda juda muhim omil hisoblanadi. Eko-o'yinlar, eko-loyihalar, raqamli ekologik ta'lim vositalari, virtual laboratoriyalar, interaktiv mashg'ulotlar va tajriba asosida ta'lim-tarbiya berish bolalarning tabiatga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, mustaqil fikrlash, kuzatish, tahlil qilish va xulosa chiqarish kabi kognitiv ko'nikmalarini rivojlantiradi. Innovatsion yondashuvlarning afzalligi shundaki, ular bolalarga tabiat hodisalarini amalda his qilish, ekologik muammolar mohiyatini tushunish va ularga nisbatan mas'uliyatli munosabatni shakllantirish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalar yordamida yaratilgan o'quv vositalari esa ekologik jarayonlarni vizual ko'rsatib, murakkab tushunchalarni sodda, qiziqarli va tushunarli tarzda yetkazishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ekologik tarbiya jarayonida pedagogning metodik mahorati, ota-onalar bilan hamkorlik, bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olish va ekologik xavfsizlik tamoyillariga amal qilish ham muhim ahamiyatga ega. Innovatsion yondashuvlarni puxta rejalashtirilgan pedagogik jarayon bilan uyg'unlashtirish maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik madaniyatning barqaror shakllanishiga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, ekologik tarbiyada yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash — nafaqat ta'lim jarayonini qiziqarli qiladi, balki kelajak avlodning ekologik madaniyatli, tabiatni qadrlaydigan va atrof-muhitga mas'uliyatli munosabatda bo'ladigan shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi. Bu esa O'zbekistonning barqaror ekologik taraqqiyotida o'zining muhim o'rniga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimova R. "Bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirish metodikasi", Toshkent, 2020.
2. Miryusupova N.Sh. Development Of Independence, Initiative And Responsibility For Preschool Children In The Process Of Approaching Accessible Labor Activity. // Journal of Critical Reviews. 2020; 7(5): 785-786 Scopus.
3. OECD. Environmental Learning in Early Childhood. 2021.
4. Qodirova F.R, Toshpulatova Sh.Q, Kayumova N.M, A'zamova M.N, "Maktabgacha pedagogika", Toshkent: Tafakkur nashriyoti, 2019. Darslik 300-309 b.
5. Sodiqova Sh.A "Maktabgacha pedagogika", Toshkent: Tafakkur bo'stoni, 2013. Darslik 182-b.
6. To'xtayev R. "Ekologik tarbiya asoslari". –Toshkent: O'qituvchi, 2020